

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

**การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
จากฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น
กรณีศึกษา เมืองห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Creative Tourism Development
based on Local Ways of Life and Local Culture:
A Case Study of Hua Hin, Prachuab-Kirikhan, Thailand**

**นภาพร จันทรฉาย^{1*} และอัครารวรรณ เพ็ญวันศุกร์²
Napaporn Janchai^{1*} and Atcharawan Penwansuk²**

¹มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

¹Suranaree University of Technology

²มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Phetchaburi Rajabhat University

*E-mail: napaporn_pook@hotmail.com

Received: Jun 4, 2018

Revised: Dec 5, 2018

Accepted: Dec 25, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และศักยภาพชุมชนท้องถิ่น วิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ คือ การสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมภาษณ์ชุมชนท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นและการท่องเที่ยวทดลองเพื่อประเมินผลและเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองห้วยหิน และชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวมีทั้งที่คล้ายกันและแตกต่างกันในแต่ละชุมชน นอกจากนั้น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ลักษณะของการท่องเที่ยวพึงประสงค์ ประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับ และผลกระทบ ต่อชุมชนที่พึงระวัง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น หัวหิน

Abstract

This research aims to explore the demands of tourists on creative tourism, to analyse potential of local communities in line with the tourists' demands, and to provide a guideline for the development of creative tourism that meets the needs of tourists and the potential of local communities. The research was conducted quantitatively to survey the demands of tourists. The community meetings and interviews techniques were adopted to collect data for the analysis of the potential of local communities. In addition, the pilot trip was conducted to evaluate and propose a guideline for creative tourism development. It was found that most tourists wanted to participate in creative tourism in Hua Hin. Local communities had the potential to develop creative tourism to meet the needs of tourists. Tourism activities in each community were both similar and different. Moreover, the key factors in the development of creative tourism were desirable tourism attractions and activities, the community benefits gained from tourism, and the impacts of tourism on the community.

Keywords: Creative tourism, Local ways of life, Local culture, Hua Hin

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคม (Korez-Vide, 2013) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เข้าใจ และเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Boniface, 2012) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบที่สร้างสรรค์ (Richards and Raymond, 2000) โดยดึงเอาทักษะ (Skills) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี (Traditions) ของพื้นที่มานำเสนอในรูปแบบของประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการเปลี่ยนแปลงจากภายในให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards and Wilson, 2006) และมุ่งเน้นความผูกพันและประสบการณ์จริง ผ่านการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของสถานที่ (Wurzbürger, 2010)

ปัจจุบันความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปในด้านการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและงานหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Rossitza and Stanislav, 2014)

ในส่วนของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน (Potential of community) หมายถึง คุณสมบัติหรือความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลหรือทรัพยากรในท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือพัฒนายังไม่เต็มที่ ประกอบด้วย ทุนทางกายภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น และทุนทางสังคม (Buasai, 2004; Walaisathearn, 2006) แต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น จะมีทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้แต่ละชุมชนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน (Buasai, 2004)

อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเมืองสำคัญด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (Department of Tourism, 2015) แต่อย่างไรก็ดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นยังไม่ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเท่าที่ควร (Janchai, 2016)

ดังนั้น การศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเมืองหัวหิน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าและนำมาใช้เป็นทรัพยากรสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเพิ่มขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวของอำเภอหัวหินและประเทศไทย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ เกิดความภาคภูมิใจและมีจิตสำนึกที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น และก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและศักยภาพชุมชนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในเมืองหัวหิน ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2560 จำนวน 403 คน เครื่องมือที่ใช้สำรวจคือแบบสอบถาม ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

และการจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) เพื่อสรุปแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 17 สิงหาคม 2560 เวลา 09.00-16.00 น. ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นจำนวน 104 คน ได้แก่ ชุมชนเขาตะเกียบ ชุมชนเขาเต่า และชุมชนบางไทรย้อย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางความคิดในชุมชน และสมาชิกในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เหตุผลที่เลือก 3 ชุมชนนี้เนื่องจากการศึกษาเบื้องต้น การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองหัวหิน การสำรวจพื้นที่ในเมืองหัวหินและพื้นที่ติดต่อ และการพูดคุยกับผู้นำชุมชนและคนในชุมชนต่าง ๆ พบว่า 3 ชุมชนนี้มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ศึกษา จากผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น ระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2560 การเลือกผู้เข้าร่วมประชุมและผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และการแนะนำ (Snowball sampling) จากบุคลากรในเทศบาลเมืองหัวหินและคนในท้องถิ่น การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มและวิเคราะห์เนื้อหา (Grouping and content analysis) ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการจัดทดลองเที่ยวเพื่อประเมินผลและเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยกำหนดให้มีการทดลองเที่ยวชุมชนเขาเต่าและชุมชนบางไทรย้อยเป็นระยะเวลา 1 วัน ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560 โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยินดีเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย นักศึกษา ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน และนักวิชาการ ก่อนการทดลองเที่ยวมีการเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยวโดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการทดลองเที่ยว รายละเอียดของรายการนำเที่ยว และการประเมินการท่องเที่ยวหลังจากทดลองเที่ยว โดยค่าใช้จ่ายในการทดลองเที่ยวครั้งนี้เป็นงบประมาณจากโครงการวิจัยหลังจากการทดลองเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน และผู้นำและสมาชิกในชุมชนเขาเต่าและชุมชนไทรย้อยที่จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ชุมชน

ละ 30 คน ร่วมกันประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยนำเสนอเป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยนำเสนอเป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และจัดกลุ่มความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 53.60 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-40 ปี ร้อยละ 57.32 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 89.33 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.50 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 29.53 มีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท ร้อยละ 50.62 และส่วนใหญ่มาเที่ยวหัวหินเป็นครั้งที่ 1-2 ร้อยละ 39.95

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.53) ต้องการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีเหตุผลหรือแรงจูงใจ ได้แก่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ร้อยละ 57.57) เพื่อเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์จริง โดยการมีส่วนร่วมและลงมือทำกิจกรรมกับชุมชน (ร้อยละ 57.07)

เพื่อเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 56.33) เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน (ร้อยละ 54.09) และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวกับชุมชนและสร้างมิตรภาพ (ร้อยละ 46.15) ตามลำดับ

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวต้องการทำร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การเรียนรู้วรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ บอกเล่านิทานพื้นบ้าน ชื่อบ้านนามเมือง (ร้อยละ 43.42) การเรียนรู้เกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต (ร้อยละ 38.21) การเรียนรู้พิธีกรรมตามความเชื่อทางโหราศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ 36.23) การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ (ร้อยละ 35.98) และการเรียนรู้ศิลปะพื้นถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปะท้องถิ่น ศิลปะการแสดง ศิลปะการต่อสู้ การละเล่นพื้นบ้าน (ร้อยละ 34.99) ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและศักยภาพชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชนเขาเต่า ชุมชนเขาตะเกียบ และชุมชนบางไทรน้อย สามารถพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนี้

ชุมชนเขาเต่า ได้แก่ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์บอกเล่า การเสด็จเยือนบ้านเขาเต่าของรัชกาลที่ 9 พระราชกรณียกิจและพระมหากรุณาธิคุณของรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ความเป็นมาของชื่อ “เขาเต่า” วัดถ้ำเขาเต่า อ่างเก็บน้ำเขาเต่า และโครงการพระราชดำริผ้าไทยบ้านเขาเต่าจนกลายเป็นศูนย์หัตถกรรมผ้าทอบ้านเขาเต่า การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำประมงเรือเล็ก การคาดเคย และการทำกะปิ การเรียนรู้วิถีชีวิตประมงเรือเล็ก การออกเรือตกปลา ตกหมึก การเรียนรู้และทดลองทำอาหารพื้นถิ่น การเรียนรู้เรื่องเล่าจากทะเลสู่อาหารจานโปรด ได้แก่ วัตถุดิบที่มาจากท้องทะเลคืออะไร ชนิดใดสามารถจับได้ที่ไหน อย่างไร และเหมาะสมจะทำอาหารชนิดใด เรียนรู้และทดลองการทอผ้าด้วยกี่กระตุก ลวดลายการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านเขาเต่า ลักษณะของผ้าฝ้ายที่พัฒนาขึ้นจนมีความเหมือนกับผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากผ้าฝ้ายทอมือ และการเรียนรู้ประเพณีแข่งเรือยาวของชุมชนเขาเต่า และมีกิจกรรมการปั่นจักรยานชมสถานที่และบริเวณในชุมชน

ชุมชนเขาตะเกียบ ได้แก่ การฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวและความเป็นมาของ “เขาตะเกียบ” การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำประมงเรือเล็ก การเรียนรู้วิถีชีวิตประมงเรือเล็ก การออกเรือตกปลา ตกหมึก การเรียนรู้ทดลองทำ และชิมอาหารท้องถิ่น ได้แก่ ปิ้งบ หอยเสียบมะละกอ ต้มปลาพริกนก ปลาทุย่าง ต้มส้มพริกนก และผัดฉ่า เป็นต้น ในแบบฉบับของชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้เรื่องเล่าจากทะเลสู่อาหารจานโปรด ได้แก่ วัตถุดิบที่มาจากท้องทะเลคืออะไร ชนิดไหนสามารถจับได้ที่ใด อย่างไร และเหมาะสมจะทำอาหารชนิดใด การเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นของชุมชนเขาตะเกียบ ได้แก่ การทำวุ้นเทียมเกวียนจากกระบอกไม้ไผ่ เพื่อทำพิธีส่งเคราะห์หรือสะเดาเคราะห์เพื่อสืบชะตา และประเพณีทำบุญทุ่งเพื่อขอให้ฝนตกตามฤดูกาลและชะล้างสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากหมู่บ้าน

ชุมชนบางไทรน้อย ได้แก่ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์บอกเล่าความเป็นมาของวัดไทรน้อย ซึ่งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมชายหาดและมีโบสถ์ไม้สักอายุเกือบ 100 ปี และประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าเกี่ยวกับการเสด็จเยือนชุมชนและวัดบางไทรน้อยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ธนาการปู การทำประมงเรือเล็ก และการแปรรูปอาหารทะเล การออกเรือตกปลา ตกหมึก การเรียนรู้ ทดลองทำ และชิมอาหารพื้นถิ่น ได้แก่ การต้มหรือนึ่งอาหารทะเลสด ต้มส้มปลาทุย ปลาทุย่าง ต้มส้มพริกนก และผัดฉ่า เป็นต้น การเรียนรู้เรื่องเล่าจากทะเลสู่อาหารจานโปรด ได้แก่ วัตถุดิบที่มาจากท้องทะเลคืออะไร ชนิดใด สามารถจับได้ที่ไหน อย่างไร และเหมาะสมจะทำอาหารชนิดใด

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นอกจากจะคำนึงถึงการจัดกิจกรรมหรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ และน่าสนใจ เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นแล้วนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรสอดคล้องกับความต้องการและแรงกระตุ้นของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านกายภาพเพื่อการผ่อนคลายความตึงเครียด ด้านความสัมพันธ์เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวหรือคนที่รัก รวมถึงความสวยงามของสิ่งแวดล้อมและวิถีทัศน์ของสถานที่ที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

นอกจากนั้น จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีดังนี้

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่พึงประสงค์ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสวยงามและน่าสนใจ ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นมีความน่าสนใจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีเอกลักษณ์และน่าสนใจ อาหารท้องถิ่นสด สะอาด ถูกสุขลักษณะ รสชาติถูกปาก และน่าสนใจ สถานที่รับประทานอาหารมีความเหมาะสมและสะอาดถูกสุขอนามัย บรรยากาศและสภาพแวดล้อมโดยรอบชุมชนมีความสวยงาม น่าสนใจ คนท้องถิ่นมีความเป็นมิตรและสร้างบรรยากาศที่ดีในการท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่

ประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี สามารถนำรายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบางส่วนมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนที่พึงระวัง ได้แก่ การกระจายรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง สามารถสร้างความขัดแย้งระหว่างผู้ที่มีรายได้และไม่มียาได้จากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทำลายความสงบในชุมชน การแต่งกายและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวขัดต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น การเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน

อภิปรายผล

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวเมืองหัวหิน (ร้อยละ 62.53) มีความต้องการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองหัวหิน อาจเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่จากการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานที่และภูมิภาค สอดคล้องกับการศึกษาโดย Rossitza and Stanislav (2014) ที่พบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปในด้านการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองหัวหิน ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Richards (2010) คือ การใช้การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว (Using creativity as backdrop for tourism) และการใช้การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (Using creativity as a tourist activity) การใช้การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying) เช่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์บอกเล่า ชื่อบ้านนามเมือง การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น วัด และซื้อของฝากจากชุมชน สำหรับการใช้การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (Using creativity as a tourist activity) คือ กิจกรรมการสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในเมืองหัวหินประกอบด้วย การทำอาหาร การทอดผ้าด้วยกัระตุก การทำกะปิ การออกเรือตกปลา ตกหมึก และการผิงทรายบำบัด เป็นต้น และสอดคล้องกับ Stipanovic and Rudan (2014) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากฐานของวัฒนธรรมและความจริงแท้ดั้งเดิมส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างและเกิดการจดจำสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังส่งผลต่อการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยวและสามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ นักท่องเที่ยวและส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต (Chang, Backman and Huang, 2014)

นอกจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะมุ่งเน้นการส่งเสริมกิจกรรม และการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้วนั้น จากการศึกษาพบว่า สิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ความปลอดภัย การใช้ เวลาไปกับคนที่รักหรือครอบครัว และความสวยงามของสถานที่ สิ่งแวดล้อม และ วิถีชีวิตที่สดชื่น สอดคล้องกับ Pike (2008) ที่กล่าวว่า ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องคำนึงถึง ผลกระทบที่อาจเกิดกับชุมชน โดยเฉพาะการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็น ธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและขาดความสามัคคีในชุมชน รวมถึงพฤติกรรมและการแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่อาจขัดต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น อันตึงาม และการเพิ่มปริมาณขยะในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ (Jinhiran and Kamnuansil, 2013; Suparatpreecha, 2010; Tharawan and Phewnim, 2014) ดังนั้น ควรมีการ พิจารณาถึงประเด็นเหล่านี้และหาวิธีการป้องกันหรือจัดการเพื่อให้การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่สร้างความขัดแย้งและปัญหาอื่น ๆ ตามมา ในชุมชน

บทสรุป

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเมืองหัวหินโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.53) มีความต้องการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองหัวหิน ลักษณะ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ ได้แก่ การเรียนรู้วรรณกรรม พื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า นิทานพื้นบ้าน ชื่อบ้านนามเมือง การเรียนรู้ เทศกาล งานประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต การเรียนรู้พิธีกรรมตามความเชื่อ ทางโหราศาสตร์ การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ และการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นถิ่น

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

ชุมชนท้องถิ่นในเมืองหัวหินและพื้นที่ติดต่อ ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาเต่า ชุมชนเขาตะเกียบ และชุมชนบางไทรน้อย มีศักยภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของคนท้องถิ่น โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ของชุมชนเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ การเรียนรู้ความเป็นมาของชื่อชุมชน การเรียนรู้วิถีประมงเรือเล็กหรือประมงชายฝั่ง และการเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำอาหารทะเลและการถนอมอาหาร นอกจากนั้น แต่ละชุมชนยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ การทอผ้าด้วยกี่กระตุก อาชีพพระราชทานในชุมชนเขาเต่า การเรียนรู้ประเพณีทำบุญทุ่งและพิธีส่งเคราะห์ของชุมชนเขาตะเกียบ และการอนุรักษ์พันธุ์ปูม้าด้วยธนาคารปูของชุมชนบางไทรน้อย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรพิจารณาปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ลักษณะของการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับทั้งประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และผลกระทบต่อชุมชนที่พึงระวัง โดยเฉพาะการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึง ซึ่งจะนำไปสู่การขาดความสามัคคีและความแตกแยกในชุมชน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว การอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

References

- Boniface, P. 2012. **Managing Quality Cultural Tourism**. London: Routledge.
- Buasai, S. 2004. Local Power, Synthesis of Community Research. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai).
- Chang, L. L., Backman, K. F. and Hung C. Y. 2014. Creative Tourism: A Preliminary Examination of Creative Tourists' Motivation, Experience, Perceived Value and Revisit Intention. **International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research**. 8(4): 401-419.
- Department of Tourism. 2015. **International Tourism January-December 2013-2014**. <http://www.tourism.go.th>. (in Thai).
- Janchai, N. 2016. "Efficiency of Tourism Development from Government Policy to Practice Case Study: Hua Hin, Thailand". **Humanities and Social Sciences SDU Research Journal**, 12(2): 191-212. (in Thai).
- Jinhiran, P. and Kamnuansil, P. 2013. Study on the Impact of Tourism on the Koh Phangan Community. **Hat Yai Academic Conference**, 4, 10 May 2013. 158-165. (in Thai)
- Korez-Vide, R. 2013. Enforcing Sustainability Principles in Tourism Via Creative Tourism Development. **Journal of Tourism Challenges and Trends**. 6(1): 35-58.
- Pike, S. 2008. **Destination Marketing: An Integrated Marketing Communication Approach**. Oxford: Elsevier.
- Richards, G. 2010. Creative Tourism and Local Development. In **Creative Tourism A Global Convention How to Provide Unique Creative Experience for Travelers Worldwide**, 78-90. Santa Fe: Sunstone Press.
- Richards, G. and Raymond, C. 2000. **Creative Tourism and Local Development**. Santa Fe, New Mexico: Sunstone Press.

- Richards, G. and Wilson, J. 2006. Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to the Serial Reproduction of Culture? **Tourism Management**. 27: 1209-1223
- Rossitza, O. O. and Stanislav, I. 2014. “Creative tourism business model and its application in Bulgaria”. **The IV International Congress on tourism – Tourism in the 21st Century, The Platform of Arts and Creativity in Guimarães (Portugal), December 3rd - 5th 2015.**
<http://www.researchgate.net/publication/228257477>
- Stipanovic, C. and Rudan, E. 2014. Development Concept and Strategy for Creative Tourism of the Kvarner Destination. **Tourism and Hospitality 2014, CONGRESS PROCEEDINGS Trends in Tourism and Hospitality Industry**, 507-517.
- Suparatpreecha, W. 2010. **Impact of Tourism on Society and Culture in Wat Ket Chiang Mai Community.** Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Tharawan, A. and Phewnim, M. 2014. Study of Social and Cultural Impacts of Tourism Management Case Study of Chiang Khan City, Chiang Khan District, Loei Province. **Graduate Research Conference Khon Kaen University 2014**, 2880-2886. (in Thai)
- Walaisathearn, P. 2006. **The process of Learning and Managing Knowledge of the Community.** Bangkok: Thai Health Organization of Thailand, The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Wurzburger, R. 2010. **Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travels Worldwide.** Santa Fe, New Mexico: Sunstone Press.